

รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ The Operating Development Model of Community Enterprises in Rongkham District, Kalasin Province

พูลสวัสดิ์ นาทองคำ¹

Poonsawad Nathongkham¹

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ เลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง ที่เป็นกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มละ 5 คน 19 กลุ่ม เป็นจำนวน 95 คน เก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นเครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Multiple Linear Regression Analysis โดยใช้เทคนิคแบบหลายขั้นตอน (Stepwise) และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของเพียร์สัน (Pearson's Multiple Correlation) ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำรูปแบบการพัฒนาไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน ใช้การประชุมกลุ่มย่อย และระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับปรับปรุงตามเกณฑ์การประเมินจากกรมส่งเสริมการเกษตร ผลการศึกษาโดยสรุปมีดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Y) มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับอำนาจการพยากรณ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน (X_8) ปัจจัยด้านการบริหารการผลิต (X_6) ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด (X_7) ปัจจัยด้านผู้นำ (X_1) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (X_5) แต่ละตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .180, .149, .232, .165 และ .224 ตามลำดับ ตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) เท่ากับ .203, .159, .220, .217 และ .234 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .881 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .776 อำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 77.60 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ .301 และมีค่าคงที่ของสมการในรูปคะแนนดิบ (a) เท่ากับ .114 แสดงสมการในรูปคะแนนดิบ และสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ตามลำดับ ดังนี้

$$Y = .114 + .180 X_8 + .149 X_6 + .232 X_7 + .165 X_1 + .224 X_5$$

$$Z = .203 Z_8 + .159 Z_6 + .220 Z_7 + .217 Z_1 + .234 Z_5$$

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื้อหาการพัฒนา ประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 13 กิจกรรม คือ 1) ด้านการบริหารการเงิน จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรมการเงินการ

¹ นายกเทศมนตรีตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

บัญชีเบื้องต้น (2) การฝึกปฏิบัติการจัดทำบัญชี (3) การให้คำปรึกษาเพื่อตอบปัญหา 2) ด้านการบริหารการผลิต จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรบการบริหารการผลิต (2) การทัศนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ด้านการบริหารการตลาด จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรบการบริหารการตลาด (2) การฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาด (3) การจัดทีมที่ปรึกษาประจำกลุ่ม (4) การจัดทัศนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ด้านผู้นำกลุ่ม จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรบเพื่อพัฒนาผู้นำ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (2) การฝึกปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบ AIC และ (3) การจัดทีมที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

3. ผลทดลองและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีขึ้นหลังจาก การได้รับการพัฒนา ทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} < .05$) ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, การพัฒนารูปแบบดำเนินงาน

ABSTRACT

The objectives of this thesis were 1) to study the influent factors to the operating performance of community enterprises, 2) to build the operating development model of the community enterprises, and 3) test and evaluate the usage of the operating development model of the community enterprises. The research methodology was divided into 3 phases. The first phase was the study of the influent factors to the operating performance of community enterprises in Rongkham district, Kalasin province. The population was 19 groups which each group comprised of a group of 5 community enterprises in Rongkham district. Data were collected by using the questionnaire with the sample groups and then analyzed by using Pearson Correlation Coefficient, and Multiple Regression Analysis (Stepwise). The second phase focused on building the operating development model of the community enterprises. The researchers brought the development model to be discussed in small groups with experts, scholars, and related people with the total of 30 people. In addition, the third phase aimed to test and evaluate the use of the operating development model of community enterprise that was in the remodel level by using MANOVA and Wilcoxon Sign Rank Test. According to the study, the results showed that;

1. the influent factors to the operating performance of the community enterprises (Y) had 5 variables numbering from maximum to minimum as follows: the financial management factors (X_8), the production management factor (X_6), the marketing management factor (X_7), the leadership factor (X_1) and the member participation factor (X_3). Each variable had the coefficient value of the predictor results in the raw scores (b) as follows.180, .149, .232, .165, and .224. The predictor results in the standard scores (B) were calculated as follows .203, .159, .220, .217, and

.234. The multiple correlation coefficient (R) equaled to .881. The coefficient prediction (R^2) equaled to .776. The predictive power was at 77.6 percent. The standard deviation (SEest) equaled to .301. Constants of the equation in the form of raw scores (a) equaled to .114. The researchers were able to present the equation in the raw scores and equations in the standard scores as the followings:

$$Y = .114 + .180X_8 + .149X_6 + .232X_7 + .165X_1 + .224X_3$$

$$Z = .203Z_8 + .159Z_6 + .220Z_7 + .217Z_1 + .234Z_3$$

2. the results in building the operating development model of community enterprise consisted of 5 main aspects and 13 activities from those aspects: The first factor was financial management which contained 3 activities: the training of the basic finance and accounting, the workshop of the accounting work, and the advisory service, The second factor was the production management: the training of the production management and the field trips for learning. There were 4 activities of the marketing management factor such as the training of the marketing management, the workshop of the marketing strategy planning, arranging the advisor for each group, and the field trips for learning. The training for developing the leader was an activity of the group leadership factor. The last factor was member participation which had 3 activities: the training for the participation, the workshop by using the AIC participation technique, and arranging the advisor for each group.

3. the test results and the evaluation of using the operating development model of community enterprise indicated that the operation performance of the community enterprise had better success results after being developed with the statistical significant level at .05 (p-value < .05), which followed the determined hypothesis.

Keyword : Community Enterprise, The Operating Developsment Model

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ทั่วประเทศจำนวน 37,754 กลุ่ม แยกเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง (ได้สามดาวขึ้นไป) มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อ่อนแอ (ได้น้อยกว่าสามดาว) เนื่องจากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ (สามารถแทน วิสุทธิ์, 2550 : 13) เมื่อพิจารณากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการจดทะเบียน จำนวน 1,592 กลุ่ม และได้รับการประเมินตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริม

การเกษตร พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับดี คิดเป็นร้อยละ 18.54 ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.23 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 23.23 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2553 : 22) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมาว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดความเข้าใจในหลักการและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตสินค้าได้แต่ไม่มีความสามารถหาตลาดจำหน่าย การดำเนินงานด้านการผลิต การประกอบการด้านต่าง ๆ ไม่เป็นระบบขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการและ

ด้านการเงินและบัญชี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550 : 5)

ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัย ของกัลยา ศรีวงษ์ (2550 : 112-144) พบว่า วิสาหกิจชุมชนประสบปัญหา ด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่ม ไม่ให้ความสำคัญในการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษาของ สัญญา เคนาภูมิ (2551 : 225-226) พบว่า จุดด้อยของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คือ ขาดทัศนคติต่อการพึ่งตนเอง ขาดผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพ ขาดเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ กระบวนการผลิตการตลาดและการจัดการไม่มีประสิทธิภาพ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 3) เพื่อทดลองและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. **ด้านพื้นที่** เป็นการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 19 กลุ่ม
2. **ด้านเนื้อหา** เป็นการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารการตลาด ด้านการร่วมกิจกรรมกับภายนอก ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านคณะกรรมการกลุ่ม และด้านผู้นำ มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 19 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เป็นกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มละ 5 คน จาก 19 กลุ่ม เป็นจำนวน 95 คน

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลอง คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเกณฑ์ระดับปรับปรุง ได้แก่ กลุ่มสตรีที่นอนหมอนหิวดิ กลุ่มตะกร้าหวาย กลุ่มผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค กลุ่มศิลปะงานประดิษฐ์ ตุ๊กตา ผ้าไทย และกลุ่มทอเสื่อกกและหญ้าญี่ปุ่น ในเทศบาลตำบลร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ระยะที่ 2 เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชน

ระยะที่ 3 เป็นรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Multiple Regression Analysis โดยใช้เทคนิคแบบขั้นตอน (Stepwise) และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการเปรียบเทียบรายคู่ก่อนและหลังการทดลองใช้สถิติ MANOV Repeated และ Wilcoxon Sign Rank Test

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่าตัวแปรที่พยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Y) มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับอำนาจการพยากรณ์จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน (X8) ปัจจัยด้านการบริหารการผลิต (X6) ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด (X7) ปัจจัยด้านผู้นำ (X1) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (X5) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .180, .149, .232, .165 และ .224 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (R) เท่ากับ .881 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ .776 และอำนาจในการพยากรณ์ได้ ร้อยละ 77.6

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน 13 กิจกรรม คือ 1) ด้านการบริหารการเงิน จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรมการเงินการบัญชีเบื้องต้น

(2) การฝึกปฏิบัติการจัดทำบัญชี (3) การให้คำปรึกษาเพื่อตอบปัญหา 2) ด้านการบริหารการผลิต จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรมการบริหารการผลิต (2) การทัศนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ด้านการบริหารการตลาด จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรมการบริหารการตลาด (2) การฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการตลาด (3) การจัดทีมที่ปรึกษาประจำกลุ่ม (4) การจัดทัศนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ด้านผู้นำกลุ่ม จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้นำ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การฝึกอบรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (2) การฝึกปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบ AIC (3) การจัดทีมที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

3. ผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการทดลอง พบว่า กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลังการพัฒนาดีขึ้น ทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < .05) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Y) มีจำนวน 5 ปัจจัย เรียงลำดับปัจจัยที่มีอำนาจการพยากรณ์จากมากไปหาน้อย ผู้วิจัยจึงได้นำทั้ง 5 ปัจจัยมาอภิปรายเรียงลำดับได้ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารการเงิน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า ปัจจัยด้านการบริหารการเงิน การบัญชีไม่ว่าจะเป็นการจัดทำบทางการเงิน การจัดทำ

งบประมาณ การจัดหาหรือการระดมทุน และการตัดสินใจทางการเงินจะส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับ ธนพร กิตติพงศ์พิทยา (2551 : 40) พบว่ากลุ่มจักสานมีการบริหารจัดการเงิน โดยมีเหรียญกษาปณ์เป็นผู้ทำหน้าที่ในการเบิกถอนจากธนาคาร หรือดำเนินการเบิกถอนโดยคณะกรรมการกลุ่ม เงินที่เบิกถอนจะทำการหมุนเวียนในการใช้จ่ายเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่มและมีแหล่งเงินทุนจากภายนอกให้การสนับสนุน สอดคล้องกับ พนา กบคำ (2550 : 102-104) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการเงิน คือ เงินที่ได้จากการระดมทุน ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้นำไปใช้ใน กลุ่ม โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และมีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิก

1.2 ด้านการบริหารการผลิต เป็น

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า การผลิตของวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการนำเอาวัตถุดิบมาผ่านกระบวนการผลิตในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือ กึ่งสำเร็จรูปที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ นอกจากการผลิตโดยตรงแล้ว หน้าที่การผลิตรวมถึงงานบำรุงรักษาเครื่องจักร งานวิศวกรรม งานเก็บรักษาวัตถุดิบและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการบริหารการผลิต ส่วนการผลิตในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น ดังที่ วิทยา เขียวรอด (2553 : 21-22) กล่าวถึงองค์ประกอบของการผลิตวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ทรัพยากรขององค์การที่ใช้ในการผลิตที่เป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตน 2) กระบวนการแปลงสภาพ (Conversion process) เป็นขั้นตอนที่ทำให้ปัจจัยนำเข้าผ่านเข้ามา มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ 3) ผลผลิต (Output) เป็นผลที่ได้จากระบบการผลิตที่มีมูลค่าสูงกว่าปัจจัยนำเข้าที่รวมกัน สอดคล้องกับ อภิชาติ มหาราชเสนา (2551 : 34) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาบ้านรูปสมุนไพร ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบรรจุภัณฑ์ มีการคิดค้น

ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ใหม่อยู่เสมอ และปรับปรุงให้เหมาะกับเทคนิคการตลาด เน้นความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และได้รับการคัดสรรมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากภาครัฐมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์กับเครือข่าย

1.3 ปัจจัยด้านการบริหารการตลาด

เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ในการส่งผ่านสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค โดยเน้นการตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค ด้วยการจัดการด้าน ตัวผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดให้กลมกลืนกันในส่วนที่สอดคล้องกับสถานการณ์เป็นปัจจัยสำคัญ เช่นเดียวกับ เขียว วิจารณ์แสง (2545 : 157-158) ได้กล่าวถึงการจัดการการตลาดที่มีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนเพื่อให้เกิดความชัดเจนครอบคลุมกิจกรรมที่ต้องกระทำ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการตลาด และการกำหนดตลาดเป้าหมาย ในส่วนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนั้น ธนพร กิตติพงศ์พิทยา (2551 : 39) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผักตบชวา ในจังหวัดพะเยา คือ กลุ่มจักสานมีการบริหารการตลาดโดยประธานและเหรียญ มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าก่อนที่จะส่งมอบให้กับลูกค้า มีการวางแผนการตลาด การให้ส่วนลด และการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงาน สอดคล้องกับ สุพรรณิ ขอดเผื่อ (2552 : 106) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อำเภอสนปาดทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการตลาด คือวิสาหกิจชุมชนมีการผลิตสินค้า/ผลิตภัณฑ์รวมกันเป็นกลุ่ม โดยมีช่องทางการจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง รวมทั้งมีการพัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่ขายตรงกับความต้องการของลูกค้า

1.4 ปัจจัยด้านผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผล

ต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถที่มีอิทธิพลต่อคนอื่นที่จะทำงานให้บรรลุ

เป้าหมาย หรือเป็นกระบวนการในการกระตุ้นบุคคลอื่นให้ทำงานหนักจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ สยมพร ลิ้มไทย (2548 : 35) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ชุมชนหรือองค์การเข้มแข็งนั้นต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้นำ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มัทนา ไชยจิตต์ (2552 : 144) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานในวิสาหกิจชุมชนทอผ้า คือ ผู้นำกลุ่มซึ่งทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับและเป็นแรงจูงใจให้แก่สมาชิก สอดคล้องกับ อันนา อ่อนมาก (2553 : 113) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เปลือก คือ ภาวะผู้นำ

1.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของ

สมาชิก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า การดำเนินงานทุกองค์การจะต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่อยู่ในองค์การนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็เช่นกัน มีการจัดแบ่งโครงสร้างหน้าที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายดำเนินงานตามหน้าที่ของตนเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงส่งผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับ สยมพร ลิ้มไทย (2548 : 35) และ มัทนา ไชยจิตต์ (2552 : 143) พบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้า มีส่วนร่วมในกิจกรรมทอผ้ามากที่สุดของกลุ่มระดับดี คือ ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมวางแผนการดำเนินงาน

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การสร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการดำเนินงานในระดับปรับปรุง ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากนั้นทำการวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับปรับปรุงต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้ตัวแปรที่มีผลต่อ

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว ผู้วิจัยนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาด้วยหลักสูตรการฝึกอบรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นกรรมการกลุ่มดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในระดับปรับปรุง (ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มทดลอง)

การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม คือ การร่างหลักสูตรฝึกอบรม พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง เป็นการวิจัยระยะที่ 2 จากนั้นการประเมินโครงสร้างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ในเวทีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยใช้ระยะเวลา 1 วัน จากผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการวิพากษ์รูปแบบการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระดับปรับปรุงนั้น ความเห็นจากนักวิชาการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนานั้น มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า เนื้อหาการจัดฝึกอบรมควรประกอบด้วย การบริหารการเงิน การบริหารการผลิต การบริหารการตลาด และควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมการฝึกอบรมยังเห็นด้วยกับการจัดให้มีการเรียนรู้นอกสถานที่ด้วยการจัดทัศนศึกษาดูงาน

3. การทดลองและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการทดลองและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จในการดำเนินงานหลังการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีขึ้น ทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง มีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกลุ่ม อภิปรายได้ว่า การใช้กิจกรรมการฝึกอบรมเป็นวิธีการที่จะมุ่งเพิ่มความรู้ ทักษะ และทัศนคติเพื่อ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและอนาคต สอดคล้องกับ Frank A. De Phillips et. al. (1960 : 17) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการดำเนินการขององค์การในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความชำนาญ มีทัศนคติที่ติดต้องค์การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์การทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

หลังจากที่ผู้วิจัยใช้รูปแบบการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการจัดฝึกอบรมรวมทั้งการจัดประสบการณ์ตรงด้วยการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ ให้แก่คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปรับปรุงแล้ว จากนั้นผู้ผ่านการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง หลังจากนั้นทั้งช่วงหลังการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 4 เดือน ผู้วิจัยจึงทำการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานที่เป็นแบบสอบถาม โดยอาศัยตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการส่งเสริมวิสาหกิจโดยตรง) ผลการประเมิน พบว่า หลังการได้รับการฝึกอบรมกลุ่มทดลองมีผลการดำเนินงานดีขึ้นทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน และด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน นั้นแสดงว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นหลังเข้ารับการฝึกอบรม สามารถนำความรู้ ทักษะการไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มของตนเอง จนประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับศึกษาของ สุพจน์ แสงเงิน (2550 : 165-166) พบว่า ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมมีความเป็นผู้นำด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความคิดเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้นทุกด้าน การจัดการศึกษาดูงานจากผลการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าวิธีการจัดการฝึกอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นรูปแบบของการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการปฏิบัติและ

ทัศนคติ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1.1 ด้านการบริหารการเงิน ควรส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พึ่งเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระยะแรก ระดมทุนจากสมาชิกทุกคนในรูปของหุ้นเป็นลำดับแรก เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ ควรมีการจัดทำรายรับรายจ่ายการเงินอย่างมีระบบ การเก็บหลักฐานเกี่ยวกับการเงิน รายได้รายจ่าย งบดุล ไว้สำหรับการวิเคราะห์ฐานะทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการดำเนินงาน

1.2 ด้านการบริหารการผลิต ควรมีการใช้วัตถุดิบเพื่อการผลิตในท้องถิ่นก่อนที่จะไปหาวัตถุดิบจากภายนอก เน้นความสำคัญของคุณภาพวัตถุดิบเป็นลำดับแรก

1.3 ด้านการบริหารการตลาด ควรมีการส่งเสริมการตลาด มีการใช้สื่อที่หลากหลายประเภท สำหรับการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เช่น ผ่านทางเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต สื่อวิทยุชุมชน

1.4 ด้านผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มุ่งเป้าหมายไปที่ความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นหลัก

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเปรียบเทียบการใช้ช่องทางการตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกระจายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จ ได้รับความความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล และขอบคุณเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลร้องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2550). **วิสาหกิจชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา ศรีวงษ์. (2550). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน**. (ภาคนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง).
- เขาว์ โรจนแสง. (2545). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ หน่วยที่ 1**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนพร กิตติพงศ์พิทยา. (2551). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจักสานผักตบชวา กรณีศึกษา : บ้านหัวเคียนเหนือ ตำบลบ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. (การศึกษาระดับบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- พนา กบคำ. (2550) **ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัด (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.)**
- มัทนา ไชยจิตต์. (2552)**การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก**. (การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.)
- ยุพา กลิ่นหอม.(2550) **การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดพิษณุโลก**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วิทยา เขียวรอด. **การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการผลิต**, ในการเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการตลาดและวิสาหกิจชุมชน สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมพร ลิมไทย. (2548 , เมษายน). **กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง**. **วารสารพัฒนาชุมชน**, 44 (4), 16-18.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). **ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์).
- สามารถ แทนวิสุทธ์. (2550). **กระบวนการบริหารการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เข้มแข็งในจังหวัดขอนแก่น**. (การศึกษาระดับวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สุพรรณิ ขอดเผื่อ. (2552). **ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สุพจน์ แสงเงิน. (2551). **การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์).

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจ

ชุมชน. แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจ

ชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

อรรณพ อ่อนมาก. (2553) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผล

สำเร็จของวิสาหกิจชุมชน : ธุรกิจ

ผลิตภัณฑ์เปลือกก่ำ ตำบลแพ่ง อำเภอ

โกสุมพิสัยจังหวัด มหาสารคาม.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ

มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม.)

อภิชาติ มหาราชเสนา. (2551) กระบวนการจัดการ

กลุ่มสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

กรณีศึกษาบ้านธูปสมุนไพร

ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง

จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร)

Frank, A. De Phillips . (1960). **Management of**

Training Program. Homewood: Ri

chard D. Irwin.